

Dr. PhD Juhász György

A TERRORMERÉNYLETTŐL A DÉLVIDÉKI MAGYAR NÉPÍRTÁSIG

A Csubrilovics-terv

Nem úgy van az, hogy a partizánok vagy az NKVD-sek maguktól elkezdnek vérengzeni, gyilkolni. Nem bizony! Minden népirtást, tömeggyilkosságot, genocídiumot megterveznek, mind politikailag, mind katonailag és mind mögött ott áll az ideológia és az azt megtestesítő személy vagy csoport. A katyni erdőben kivégzendő lengyel tisztok névsorát Lavrentyij Berija tette Sztálin asztalára. Rákosi nem ment volna semmire Péter Gábor, Gerő Ernő és Farkas Mihály nélkül, miközben az ideológiai hátteret Révai József biztosította. Kádár mellett ott állt Papp János, Biszku Béla és Apró Antal, s nekik zárt Aczél György.

Az 1944 október 17-én Versecen „tábort verő” Jugoszláv Népfelszabadító Hadsereg mindenható ura J. B. Tito mellett felsorakozik Ivan Rukavina, Kosta Nadj, Ivo Lola Ribar, Aleksandar Rankovity. A generáltáb azonnal elrendeli Bácska, Bánát és Baranya területére a katonai közigazgatás bevezetését, ami a délvidéki magyarság számára a rémség és rettegés, a halál és a megsemmisítés hónapjait jelenti egészen 1945 tavaszáig. Csak egy ember nincs ott, nincs jelen, csak a szelleme, „tudományos” munkássága, egész addigi élete, tevékeny-

„...hányszor haladunk el holmi kerítések, korhadt deszkapalánkok, agyagból döngölt sáncok, tégl-, beton- vagy vasfalak mellett! Nem is gondolunk arra, mi lehet mögöttük.”
(Alekszander Szolzsenyicin)

sége. Ő Vasza Csubrilovity, akinek nem árt, ha minden magyar ember megtanulja a nevét.

Szarajevó, 1914 júniusa

Az 1897-ben Bosanska Gradiskaban született Vasza Csubrilovity, Danilo Ility hatására már gimnazistaként csatla-

kozik Szarajevóban az Ifjú Bosznia (Mlada Bosna) nemzeti-forradalmi diák szervezethez, amely a Fekete Kéz (Crna Ruka) szerbiai illegális terrorszervezet hathatós támogatásával alakul meg a bosnyák fővárosban a XX. század első éveiben. A szervezet 1908 (Bosznia-Hercegovina annexiója) után aktivizálódik: tüntetések élharcosa, röplapokat terjeszt és merényleteket szervez állami hivatalnokok ellen Horvátországban és Boszniában a „szerb nép idegen uralom alóli felszabadítása” érdekében. Leghírhedtebb akciójuk a Ferenc Ferdinánd trónörökös és felesége elleni merénylet, amelyben Gavrilo Princip mellett részt vesz Muhamed Mehmedbasity, Nedeljko Csabrinovity, Danilo Ility és a Csubrilovity testvérek, Veljko és Vasza.

A merényletben közvetlenül részt vevők mellett az Ifjú Bosznia anarchista szervezet csúcvezetőségének (10-12 fő) tagja még Trifko Babezs, Dobroszav Jevdevity, ideológusuk Vladimir Gacinovity és... a katolikus

Ezen a képen látható a gyilkos: Princip Gavrilo gimnázista diák. A tömeg agya-főbe verte és a 'rendőrség' állig tudta a tömeg dühétől megmenteni. A világ azt mondja rá keszderően: a gyilkos! Meg tudták menteni az egész nagy tömegetől, de a trónörökös párt nem juttatták megmenteni a gyilkosától. Itt kísérik be a gyilkosát börtönbe.

Gavrilo Princip elfogása, korabeli újságban megjelent kép

horvát születésű, majd boszniai szerb íróvá váló, később jugoszláv identitású Ivo Andrić.

Az első világháborút kirobbantó merénylet elkövetőit, egy kivételével, elfogják és bíróság elé állítják a hatóságok. A gyilkos lövéseket leadó G. Princip sorsa közismert (1918-ban a therezienstadti börtönben véggez vele a tuberkulózis). Vasza Csubrilovityot csak fiatalkorúsága miatt nem ítélik halálra, 16 év börtönt kap. Andrićot – aki nem vett részt közvetlenül a merényletben – is letartóztatják, de még a háború vége előtt szabad lábra helyezik.

Börtön után egyetem

Az Osztrák-Magyar Monarchia szétesése után Csubrilovity is kikerül a börtönből és Belgrádba megy, ahol elvégzi az egyetemet, s 1922-ben történelem diplomát szerez.

A páratlan nyelvtelenségű Andrić is tovább tanul. Andrić ugyan nem szerette a Monarchiát, de azért annyira nem utálta, hogy ne a grazi egyetemen doktoráljon 1924-ben. Andrić a Jugoszláv Királyságtól (1929-től hívják így az országot) sincs elragadtatva, de azért annyira nem utálja, hogy ne szegődjék annak diplomatájává. A második világháborút közvetlenül meg-

előző időszakban már hazája nagykövete a III. Birodalom fővárosában, Berlinben. Itt és ekkor kezdi el írni leghíresebb művét a Híd a Drinán (Na drini cuprija), amelyet Belgrádban fejez be 1945-ben. Andrić a kommunistákért sem rajong igazán, de azért annyira nem utálja őket, hogy a háború utáni első Szövetségi Szkupstina (Parlament) tagja ne legyen. Az irodalmi Nobel-díj elnye-

rése (1961) után már visszavonultan él Belgrádban, de azért tagja lesz a szerb, a horvát és a szlovén tudományos és művészeti akadémiának és több külföldi irodalmi társaságnak is. A szerbek Andrićot, a horvátok pedig Miroslav Krležát (1893-1981) tartják a délszláv „író pápának”. Olvasásszociológiai adatok szerint azonban mindkettőjük népszerűsége és ismertsége rohamosan csökken és territoriálisan korlátozódik.

De mit csinál ezen évtizedek alatt „hő-sünk” Csubrilovity?

Gimnáziumi tanárként helyezkedik el Karlócán (Sremski Karlovci), majd doktorál Belgrádban 1929-ben. 1934-től már egyetemi docens és ekkor kerülnek szakmai érdeklődésének a homlokterébe a nemzeti kisebbségek. Több dolgozata és tanulmánya is megjelenik, ezek közül az egyik – a leghírhedtebb – az Albánok kiűzése (Isterivanje Albanaca, Bg. 1937) címet viselő, nyíltan rasszista, szélsőségesen albán ellenes un. első memorandum. A háború alatt internálják a pánszláv eszméket hirdető egyetemi oktatót, akit 1943-ban ismét szabadon engednek. 1944-ben írja meg a Mein Kampf-i gondolati alapvetésű, un. második

memorandumát A kisebbségi kérdés megoldása az új Jugoszláviában címmel, s juttatja el azonnal a partizán hatóságokhoz '44 októberében.

Gyűlölet, erőszak és kegyetlenség

A nyomtatási formátumtól függően 14-18 oldalas dokumentum bevezető szakasza taxatív megjelöli a délszláv népek fő ellenségeit: „Főleg a németeket, magyarokat, arnautákat (albánokat), románokat, olaszokat.” Ezek a népek, állítja a szerző úgy kerültek érintkezésbe a délszláv területekkel, hogy elfoglalták azokat az Adriától a Karavankákig és „a 18. és a 19. században Ausztria német és magyar telepésekkel népesítette be a Vajdaságot, Horvátországot és Szlavóniát”. (Minden szó után nem tehetek SIC! jelet – J.Gy.)

Csubrilovityot nem zavarja az ezer éves Magyar Királyság, nem zavarja az Osztrák-Magyar Monarchia sem, nem érdekli az Olasz Királyság. Nem, ő szerb történész, aki megállapítja, hogy a [kisebbségek] „már az 1912 és 1918 közötti háborúkban úgy viszonyultak hozzánk, hogy mást érdemeltek volna.” Ezt a kronológiai-geográfiai vakrepülést még fokozni is tudja egyetemi doktorunk, ugyanis: „Amikor 1918-ban létrejött Jugoszlávia (inkább SHS-Királyság – J.Gy.) ... Ekkor nagy területeket veszítettünk, amelyeken már száz éve etnikai fölényben voltunk (kiemelés J. Gy.), viszont saját országunkon belül nagyszámú idegen népet kaptunk, ...”. Az idézett sorok és megállapítások már cáfolatra sem érdemesek, mert mindezeknek pont az ellenkezője igaz, mint ahogy annak a nemzetiségi paradicsomi állapotnak is, amit Csubrilovity így foglal össze: [1918 után] „A kisebbségeknek minden joguk megvolt, teljes oktatási autonómiát élveztek, (Édes Istenem! J.Gy.)és joguk volt a kulturális kap-

csolatok ápolására nemzetükkel.” Mivel csak ezen egy mondat cáfolata szétvetné e rövid írás kereteit, azt javaslom a tisztelt olvasónak, hogy a délvidéki magyarság két háború közötti, dokumentumokkal alátámasztott történetét, Csuka János azonos című monográfiájából tekintse át! Ezek után úgy adjuk vissza a szót Csubrilovity „professzornak”, hogy művéből továbbá már csak a magyarokra vonatkozó részeket idézzük. Megtudhatjuk, hogy: „A magyar katonaság már 1941 áprilisában mérszárlást végzett Újvidéken, Zomborban és a titeli járásban... ..Telepes családok ezreit, akiket nem végeztek ki, magyarországi gyűjtőtáborokba hurcolták, ahol nagyrészüket odavesztett (Kiemelés J. Gy.) A számítások szerint Bácska megszállása idején 20-25000 szerbet öltek meg.” Ezért „El kell őket távolítani az országunkból, mert rászolgáltak”.

A saját művét referátumnak nevező szerző a szórvány magyarságot „számúzhatónek”, „beolvaszthatónak” és „szétzúzhatónak” tartja, a csak rá jellemző „cizellált igehasználattal”, és sommázva megállapítja, hogy a „kisebbségi tömbök” megsemmisítéséhez: „a feltételek [ehhez] rendkívül kedvezőek.” Mikor, ha nem 1944 őszén?

A háború végén marxista tanokat is hirdető Csubrilovity már sorolja is a friss szovjet „eredményeket”, utalván a karélokra, a Turkesztánba költöztetett koreaiakra és kínaiakra, de nem felejtkezik meg a Sztálin által kitelepített lengyelek, ukránok és beloruszok tömegeiről sem. Ezért hát nem is csoda, hogy: „Különösen nagy reménységgel vagyok a testvéri Szovjetunió iránt”-írja Csubrilovity, majd így folytatja: „...joggal remélhetjük, hogy a testvéri Szovjetunió segíteni fog, hogy a kisebbségi kérdést úgy oldjuk meg, mint ahogy ő teszi”.

Erőt merítve a sztálini modellből, az Antikrisztus szinte fölkiállt: „Kezdjük a

Vajdasággal.” Miért is? Mert „Horgostól és Szabadkától Zentán, Topolyán és Kulán át Újvidékig található az ország legnagyobb magyar etnikai tömbje. Az 1941-ben volt mintegy félmilliónyi magyarból majdnem 300 000 él a Bácskában... ..A körülbelül félmilliónyi magyarra és németre, csak valamivel több, mint 300 000 szerb, horvát és szlovák jut.” Ez az első olyan állítás, amivel nem vitatkozhatunk.

Véres megoldás, Csubrilovity módra

„Először is hangsúlyozom, hogy az ilyen háborúk a legalkalmasabbak az ilyen problémák megoldására... ..Amihez békeidőben évtizedek vagy századok kellenének, háború idején pár hónap vagy év elegendő... ..Ha meg akarjuk oldani ezt a kérdést, addig tehetjük, amíg a háború tart.” Pár sorral lentebb pedig már a betelepítéssel kibővítve folytatja hátborzongató javaslatait: „...A katonaságnak még a háborús tevékenység idején tervszerűen és könyörtelenül (kiemelés J. Gy.) meg kell tisztítani a nemzeti kisebbségektől a vidéket, melyeket a mi népességünkkel szándékozunk betelepíteni.” Erre a „dicső” munkára „A népfelszabadító hadsereg és a partizánegységek Főparancsnoksága”-t szánja a szerző, aki osztályszempontokat is érvényesítene a magyarsággal szemben „a katonaság részéről történő tisztogatásokon kívül” javasolja még a kisebbségi jogok kollektív elvételét, hadbírószágot a legcsekélyebb vétéséért, gyűjtőtáborok létesítését, teljes vagyonek kobozást, és biztos, ami biztos alapon „családjukat szintén táborba kell küldeni”.

Azt hihetnénk, hogy a kakofón-ördögi partitúra legalább itt befejeződik, de nem, mert szerzője kegyetlenül pontosan üt még egyet a bevett szög fejére azzal, hogy: „Egész Európát kész tények elé állítsuk!” És miként? Csubrilovity szerint: „Most sokkal

alaposabban, nagyobb komolysággal és tudományos módszerekkel kell hozzálátni a kolonizációhoz.”

Záró „gondolatok” és záradék

Miután a kitelepítéssel végzett a szerző, ráter a betelepítés mikéntjére is, úgy hogy közben leleplezi a Szerbiában a két háború között uralkodó állapotokat: „1918-tól kezdve alkalmam volt figyelemmel kísérni azoknak a minisztériumi hivatalnokoknak a munkáját. Igen gyorsan korrumpálódtak, elbürokratizálódtak, s a minisztérium éveken át nem a kolonisták, hanem a hivatalnokai miatt létezett. A régi Jugoszlávia egymilliárd dinárt fordított az agrárreformra, viszont a hozzáértők számításai szerint ebből csupán kétszázmilliót kaptak a kolonisták, nyolcszázmilliót pedig elnyeltek a hivatalnoki fizetések... ..Korrupció pedig az ilyen munkáknál, ahol idegen vagyonok millióival rendelkeznek, mindig volt és lesz is.” Ebben a kérdésben sem vitatkozhatunk Csubrilovityval, aki mielőtt kitenne a pontot dolgozata végére még föl hívja a figyelmet arra, hogy „Tömegeinknek a kisebbségekkel szembeni gyűlöletét és leszámolási hajlamát konstruktívan kell kihasználni,” mivel „Meglehet, soha többé nem nyílik ilyen lehetőségünk, hogy etnikailag tiszta államot teremtsünk magunknak. Államunk minden nagyobb jelenlegi problémája, legyen az nemzeti-politikai, szociális vagy gazdasági, többé-kevésbé várhat egy későbbi megoldásra”.

A délvidéki Guernica

Még kejes álmában sem gondolhatta Vasza Csubrilovity, hogy a csetnikekkel jócskán kibővült szerb-jugoszláv partizán sereg „kotta szerint” valósítja meg a Délvidéken (Vajdaságban) azt, amit ő papírra vetett. Ez olyannyira így volt, hogy egyes települése-

ken már a velük szövetséges vöröshadsereg alakulatai állították le az elsősorban a magyarságot érintő partizánvérengzést. Elképzelhetetlen, hogy milyen lehetett az a vérgőzös infernó, ami már az oroszoknak is sok volt!

Az 1945 után létrejött új Jugoszlávia maximálisan hálás volt Csubrilovitynak, aki nem véletlenül először földművelési miniszter lett (1945-46), majd az erdészeti tárcát vezethette

1950-ig, úgy, hogy közben párhuzamosan a Bölcsészkar dékánja is lett, egyben a belgrádi egyetem főfelügyelője (komesar), aki a szocialista-kommunista átalakulást-átalakítást levezényelte. Ezek után lett akadémikus és alapíthatott 1970-ben Belgrádban Balkanológiai Intézetet (Balkanológiai Intézet). Minden létező magas rangú jugoszláv kitüntetést megkapott. Tíz évvel élte túl Titót, s 1990 nyarán, 93 évesen úgy hunyt el Belgrádban, hogy életének utolsó négy évében még gyakran hallhatta és láthatta Szlobodan Milosevicset.

Vasa Csubrilovity memorandumának eredeti példányát Goran Ilic történész tette közkinccsé a Nedeljni Telegraf című hetilapban megjelentetve. Magyarul, Kartag Nándor fordításában, a HÍD című folyóirat 1996/12. számában olvasható.

Vaso Cubrilovic

Gavriła Princip

Josip Broz Tito

Temerini partizánok

Verbászi kegyeletadás

A Keskenyúton Alapítvány és Német Népi Szövetség szervezésében az 1944/45-ben meggyilkolt németek és magyarok tömegsírainál állítottak keresztet és tartottak koszorúzással egybekötött megemlékezést a vajdasági Verbászon november 3-án.

„Gyásznapra gyűltünk össze, jelöletlen tömegsír felett. Az emberi gyengeség, a fékevesztett düh, gyűlölet, irigység és kapzsiság ördögi oltára körül állunk, mely egykor szerető, dolgozó, imádkozó, mulatozó délvidéki emberek csontjait takarja. Európa 2012. Egy szó, egy szám. Hihetetlen, hogy ez ma még így lehet. Pedig így van. Szerbia pedig ott áll az Európai Unió ajtaja előtt. Amíg e jelöletlen tömegsírokon szeméttelap helyett nem lesznek gyönyörű füves-fejfás temetők, Szerbiának nincs helye az Európai Unióban.

Talán azt mondják, kemény beszéd ez. Igen, kemény beszéd, de van ennél keményebb is.

Ez pedig egy könyv, melyet magyar is, szerb is, horvát is magáénak tart: az Újszövetségi Szentírás, az a keresztény tanítás, melynek gondolatai, üzenetei illatos magyar és szerb templomokban vasárnapról vasárnapra a tömjén füstjével a hívőkhöz szállnak.”

„Mi az igazságot ne történelmi igazságtételi bizottságoktól, vegyesbizottságoktól, kormányoktól, jó, rossz politikusoktól várjuk, hanem magunktól. Aki először fog elmenni a másikhöz kopogtatni egy szál virággal emlékezve a másik nemzet édesanyáinak fájdalmára, az jó úton jár, az a keresztény Európa útján jár. Aki először indítja el a párbeszédet és elmondja, azért jöttem, mert tudom, hogy neked is fájt és arra kérek osztozz a fájdalommban, mert nekem is fájt, az a keresztény Európa útján jár. A fájdalom, a gyász, a mély megtörtség összekovácsol családokat, közösségeket, de ha nincs mögötte a hit, a kiengesztelődés, akkor önmagába forduló, öncélú és egy idő után indulatos gyáásszá válik. Kössön bennünket össze az édesanyák egyetemes fájdalma és forrasozzon ebből a hitből fakadó megbocsátás.

Tekintsünk hát előre, ahogy ezer éven át, az itt élők találják meg a párbeszéd útját, keresse közösen Vajdaság minden polgára az Európába vezető utat, ami ugyanaz az Evangélium gondolataival van kikövezve, melynek hangjai a mai napon és holnap, magyar, horvát és szerb emberekhez jutnak el. Vegyük végre komolyan: „csak egy szóval mondd és meggyógyul az én lelkem!” Jó gyógyulást, kiengesztelődést és hitet kívánok délvidéki, vajdasági barátaim!”

(Részlet Kiss Antalnak a brüsszeli HUNINEU iroda vezetőjének emlékező beszédéből)